

**UN MANUSCRIS INEDIT DESPRE ACTIVITATEA LUI OCTAVIAN GOGA
ÎN ROMÂNIA ÎN ANII PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL
(I)**

În arhiva istorică a Muzeului Unirii din Alba Iulia se păstrează, printre alte numeroase documente de mare valoare, un interesant manuscris referitor la activitatea poetului și militantului național Octavian Goga în Regatul României în perioada războiului pentru întregirea neamului¹. Numele autorului său, Elie Bufnea, ar fi rămas probabil necunoscut dacă acesta nu s-ar fi afirmat printre animatorii și organizatorii mișcării național-patriotice desfășurate în anii 1916-1920 pe teritoriul Rusiei de către prizonierii ardeleni și bucovineni din armata austro-ungară, iar mai târziu, în perioada interbelică, ca autor al unor interesante lucrări despre acest remarcabil voluntariat românesc și rolul său în înfăptuirea Marii Uniri din 1918².

După mărturisirea lui Bufnea, paginile adunate de el cu intenția de a le publica după război, sunt rodul unor însemnări cotidiene din anii petrecuți împreună cu familia Goga în Vechiul Regat. Aceste însemnări, scrie el într-o notă anexată manuscrisului, le-a purtat apoi în rucsac prin Rusia în timpul misiunii sale de voluntar, câteva scurte secvențe fiind publicate în 1919 în ziarul *Neamul Românesc*, care a apărut în orașul Irkutsk ca organ de presă al Legiunii Române din Siberia³. Dorința autorului de a-și publica manuscrisul nu s-a împlinit, iar în 1968, în contextul semicentenarului Unirii din 1918, el l-a donat muzeului albaulian, unde este păstrat împreună cu multe alte mărturii despre pregătirea și înfăptuirea actului istoric al întregirii statale românești.

*

Elie Bufnea s-a născut în anul 1896 în satul Runc din comuna Poșaga, de pe valea Arieșului (fostul comitat Turda-Arieș, azi județul Alba). Dornic de învățătură, a plecat de acasă în 1910, după absolvirea școlii primare, stabilindu-se la Aiud, unde întâmplarea a făcut să-l întâlnească pe cunoscutul dascăl ardelean Petru Șpan, originar și el din Munții Apuseni. Impresionat de cunoștințele copilului de țaran, profesorul Șpan l-a luat cu el la Sibiu, unde l-a înscris la liceul săsesc condus de inimosul Karl Albricht, un generos protector al copiilor români – 11 la număr – care frecventau școala aflată sub patronajul său.

În 1911, Petru Șpan, care îl găzduia, îl întreținea și îl îndruma pe Bufnea, a decedat, lăsându-l pe neașteptate orfan. Trista întâmplare a avut însă pentru tânăr și partea ei bună, deoarece cu prilejul funeraliilor, la care au participat toate notabilitățile românești ale Sibiului, a fost remarcat de soții Octavian și Hortensia Goga⁴. Începând de acum, pentru ani de zile, el va fi un protejat al poetului, bucurându-se totodată de dragostea și, nu în ultimul rând, de sprijinul financiar al lui Partenie Cosma (tatăl Hortensiei), unul dintre cei mai înstăriți și mai cunoscuți mecenai ai românilor ardeleni. Locuind în casa lui Goga, pe atunci secretar al "Astrei" și principalul lider al grupării "tinerilor oțeliți" din Partidul Național Român, tânărul moț a avut deseori prilejul să se găsească în preajma unor personalități ale românimii ardeleni, împărțându-se din cunoștințele și ideile acestora, din operele de seamă ale culturii românești, din idealurile mișcării naționale.

¹ Manuscrisul, cu titlul "*Octavian Goga – oameni și crâmpoie din zbuciumul luptătorului pentru unitate națională*", este înregistrat în arhivă cu nr. inv. 6823.

² Despre activitatea lui Elie Bufnea în Rusia vezi: Ioan I. Șerban, *Constituirea celui de-al doilea Corp al Voluntarilor Români din Rusia (august 1918)*, I, în *Apulum*, 1998, nr. XXXVI, p. 449-460; *Ibidem*, II, în *Apulum*, 2000, nr. XXXVII/2, p. 153-164; Vasile Dudaș, *Voluntarii Marii Uniri*, Ed. Augusta, Timișoara, 1996. Cu privire la voluntariatul național al prizonierilor transilvăneni din Rusia, Bufnea a publicat: *Voluntarii români din Siberia*, Brașov, 1929 și amplul articol *Formațiile de voluntari*, în *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul (1918-1928)*, vol. I, București, 1929, p. 119-141. La Muzeul Unirii din Alba Iulia se păstrează, de asemenea, lucrarea sa în manuscris *Revoluția de eliberare națională a Transilvaniei*, nr. inv. 6557.

³ Vezi și Arhiva Muzeului Unirii din Alba Iulia (A.M.U.): Elie Bufnea, *Revoluția de eliberare națională a Transilvaniei*, mss. dact., p. 237, nr. inv. 6557.

⁴ Octavian Goga s-a căsătorit cu Hortensia, fiica cunoscutului fruntaș român ardelean Partenie Cosma, directorul băncii "Albina", în 1906. În 1920 a divorțat, recăsătorindu-se cu Veturia, fosta soție a asesorului consistorial Lazăr Triteanu de la Mitropolia Sibiului, viitorul episcop ortodox al Romanului.

Dornic de a beneficia cât mai mult de pe urma “nesperatului noroc” pe care i-l oferea soarta⁵, Bufnea face și dovada unui bun cunoscător al multor intimități ale familiei Goga, dar a fost mai ales preocupat de cunoașterea năzuințelor și concepțiilor politice ale poetului. “Marele scriitor – scrie el în paginile introductive ale însemnărilor – s-a simțit la larg numai în arenă. A căutat adversari temuți și îi găsea printre cei cu alte opinii în probleme (...) care erau în legătură cu nevoile de conservare și de afirmare românească în Transilvania”⁶. Completând aceste afirmații, Bufnea relevă că pentru Octavian Goga ideea națională a fost “zeița care l-a inspirat și l-a călăuzit, din copilărie până la mausoleul de la Ciucea”⁷.

Fapt cunoscut dar prezentat de Bufnea mai amănunțit decât în alte surse informative, calitățile de luptător național ale lui Goga au fost puse în valoare deosebit de pregnant în timpul refugiului său în Regatul român din anii primului război mondial.

În august 1914, la câteva zile după izbucnirea războiului, familia Goga s-a întors în grabă din străinătate, unde fusese pentru tratament. De la Sibiu cei doi soți au trecut în România, stabilindu-se pentru scurtă vreme la vila lui Partenie Cosma de la Căciulata. Au plecat apoi la București, locuind la început într-o casă din strada Toamnei, proprietatea unor prietene (surorile episcopului de Râmnic), după aceea în “casa Vlădescu” din strada Popa Soare, nr. 35. Până la refugiul în Moldova din decembrie 1916, au avut aici un apartament spațios și confortabil, unde “poetul pătimirii Ardealului” putea primi personalități pe care le invita sau care doreau să-i vorbească. Casa sa a devenit în timpul neutralității unul dintre “statele majore” de unde emanau ideile partizanilor războiului României împotriva Austro-Ungariei⁸.

Perioada neutralității Regatului român (1914-1916) a fost una de numeroase și intense agitații și manifestări politice ale grupărilor care contestau justetea deciziei Consiliului de Coroană din august 1914 și susțineau vehement aderarea neîntârziată a țării la Antanta, iar apoi declanșarea unei acțiuni armate pentru eliberarea teritoriilor strămoșești stăpânite de Austro-Ungaria. Octavian Goga, alături de Vasile Lucaciu, celălalt refugiat ardelean de seamă, alături de Nicolae Filipescu, Take Ionescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Nicolae Titulescu și mulți alții, s-a angajat fără ezitare, cu entuziasmul și patosul care îl caracterizau, în prima linie a manifestărilor anti-austro-ungare și pro-antantiste atât de incomode pentru guvernul liberal, în calculele cărui stricta respectare a neutralității era singura cale de urmat până când una dintre taberele marilor puteri aflate în conflict va oferi României garanțiile pentru îndeplinirea aspirațiilor sale naționale.

Elie Bufnea a însoțit familia Goga și în timpul refugiului acesteia în Regat. Mereu în preajma poetului, atât la București, cât și mai apoi la Iași, el a avut posibilitatea să observe și să consemneze o seamă de aspecte ale “zbaterii poetului pătimirii noastre” pe care nu le întâlnim în alte relatări sau surse documentare. Este adevărat, însă – fapt vizibil din primele pagini ale manuscrisului –, că, datorită recunoștinței, afecțiunii și admirației pe care le nutrea față de părintele său adoptiv, Bufnea subscrie fără urmă de rezervă la ideile și părerile acestuia, astfel că obiectivitatea nu este una din calitățile prin care se remarcă însemnările sale. De altfel, el însuși mărturisește cu deplină sinceritate în introducerea la un alt manuscris referitor la acei ani: “Pe atunci, și încă mult timp mai târziu, simțeam cu inima lui Goga și judecam cu mintea lui”⁹.

Bufnea subliniază din capul locului, pe drept cuvânt, că dintre toți refugiații importanți aflați în Regat, Goga era considerat “exponentul și reprezentantul cel mai autentic al Transilvaniei”, mai mult chiar decât părintele Vasile Lucaciu. Din acest motiv, partidele și grupările politice din România se străduiau să și-l apropie și chiar guvernul era dispus să-i acorde sprijinul material necesar, sperând să orienteze astfel manifestările unioniste ale refugiaților în sensul vederilor sale politice. Însă, după afirmațiile lui Bufnea, Goga nu numai că nu împărtășea atitudinea prudentă a primului ministru și a guvernului liberal în raporturile cu cele două tabere beligerante, dar era și total indiferent față de tentațiile financiare, cu atât mai mult cu cât existența sa “ferită de griji materiale” era asigurată de soția sa, fiica lui Partenie Cosma¹⁰.

⁵ A.M.U.: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpoie ...*, p. 7.

⁶ *Ibidem*, p. 26.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, p. 70.

⁹ A.M.U.: Elie Bufnea, *Revoluția de eliberare națională ...*, p. 11.

¹⁰ Loc. cit: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpoie ...*, p. 73-74.

Primul om cu care a luat contact poetul după ce s-a stabilit la București a fost Barbu Ștefănescu Delavrancea, iar acesta l-a pus în legătură cu liderul Partidului Conservator, Nicolae Filipescu. Pentru a sublinia dimensiunile celor trei personalități, Bufnea arată că aceștia “vor forma și vor fi văzuți în timpul neutralității ca o adevărată Trinitate: Nicolae Filipescu – *Tatăl*, răscolind prin cuvântul și prestigiul său politic ca tridentul lui Neptun; Octavian Goga – *Fiul*, purtând cuvântul magic de eliberare a românilor din Austro-Ungaria și Barbu Delavrancea – *Duhul Sfânt*”¹¹.

După cum am arătat, principalul obiectiv al luptei în fruntea căreia se vor situa cei trei era anularea deciziei Consiliului de Coroană din august 1914 și intrarea în război împotriva Austro-Ungariei. Fiind cunoscută și vehement condamnată politica de discriminare a autorităților statului dualist față de etnicii români, această poziție era larg împărtășită de oamenii politici și de cultură din București, de opinia publică și de majoritatea refugiaților din Transilvania și Bucovina.

La mijlocul lunii decembrie 1914, Octavian Goga a luat parte la o ședință a “Ligii Culturale”, care a hotărât ca această prestigioasă organizație să-și schimbe denumirea, la Congresul său ce urma să se întrunească în 27 decembrie, în “Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor”¹². Cu acest prilej, el a informat auditoriul cu privire la evoluția politicii Partidului Național Român din Transilvania în cadrul programului său din 1881, program cu care poetul nu mai era de mult de acord. Urmărit și chestionat cu viu interes de cei prezenți, Goga și-a exprimat, de asemenea, opinia fermă că ideile federaliste care mai puteau oferi o soluție pentru românii transilvăneni câtă vreme a trăit arhiducele Franz Ferdinand, erau de acum definitiv spulberate. “Credința românilor din Monarhie – a spus poetul – este astăzi aceea pe care părintele Vasile Lucaciu și cu mine o mărturisim aici: unitate națională prin cucerirea Transilvaniei și Bucovinei”¹³.

În 14 octombrie 1914, un alt cunoscut militant pro-antantist, profesorul universitar medic Ion Cantacuzino, înființa împreună cu alți 11 profesori universitari din București organizația denumită “Acțiunea națională”, al cărei scop era să grupeze într-un front comun oamenii de știință și cultură, membrii ai tuturor partidelor politice, inclusiv socialiști și independenți. În scurt timp au mai fost cooptate 6 personalități, printre care și ardeleni Octavian Goga și Vasile Lucaciu, ultimul ales președinte al “Ligii” la Congresul din 27 decembrie 1914.

Manifestațiile unioniste ale “Ligii” și “Acțiunii naționale” au mers mână în mână și s-au suprapus convențional. Le era comun nu numai scopul pentru care militau, ci și faptul că activitatea ambelor organizații era dominată de aceleași personalități, în frunte cu Nicolae Filipescu și Take Ionescu, cărora li se adăugau Delavrancea, Goga și Lucaciu¹⁴. Este lesne de înțeles că, în astfel de vremuri și cu asemenea lideri, întrunirile erau marcate de la un capăt la altul de discursuri înflăcărâte, deseori patetice, în care întregirea națională era apreciată ca idealul cel mai sfânt al românilor, pentru a cărui împlinire nu trebuiau precupețite eforturile și sacrificiile. De fiecare dată, ele aveau asupra publicului participant un efect electrizant și mobilizator, astfel că, drept urmare, întrunirile erau continuate prin marșuri entuziaste și zgomotoase pe străzile Capitalei și ale altor orașe. Conform mărturisirilor timpului, asemenea acțiuni au stârnit îngrijorarea și nemulțumirea autorităților guvernamentale ale țării, încă decise să mențină neutralitatea, provocând, de asemenea, numeroase proteste diplomatice ale guvernului austro-ungar.

Referindu-se la această atmosferă, manuscrisul lui Elie Bufnea insistă asupra preocupărilor, chiar obsesiei lui Goga de a se situa la înălțimea marilor personalități “cu stilul oratoric studiat și format ani în șir în dezbateri parlamentare, ca Delavrancea, Iorga, Filipescu și Take Ionescu, alături de câțiva tineri din generația sa, în frunte cu Nicolae Titulescu”. Conștient că acum nu mai avea de vorbit în fața țaranilor și micilor intelectuali din satele ardeleni, el “își scria cuvântările și le pronunța cu voce tare în fața oglinzii dulapului din dormitor ... Statura sa scundă îl nemulțumea și tocurele înalte modificau prea puțin acest neajuns. Își studia fiecare mișcare, fiecare gest, ca un actor pe scenă și în raport de tonalitatea vocii care accentua o idee sau o afirmație”. Într-adevăr, Goga era extrem de preocupat de măsura în care era capabil să se ridice sub aspect oratoric la înălțimea personalităților de seamă din Regat. “Nouă, celor scunzi – afirmă Bufnea că i-ar fi spus poetul –, ne lipsește în arta

¹¹ *Ibidem*, p. 74.

¹² Direcția Generală a Arhivelor Naționale, fond Direcția Poliției și Siguranței Generale, dosar 159/1914, f. 89-90.

¹³ A.M.U.: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpoie ...*, p. 77.

¹⁴ *Epoca*, București, XXI, nr. 356 din 28 decembrie 1914; Onisifor Ghibu, *Oameni între oameni. Amintiri*, ediție de I. Bulei, O. O. Ghibu, Ș. Polverejan, București, 1990, p. 306; Ion Gh. Duca, *Memorii*, vol. I, ediție de S. Neagoe, București, 1992, p. 156-157.

oratorică argumentul pe care ți-l dă prestigiul înfățișării fizice. Să-l vezi pe Delavrancea. Cu o mlădiere a corpului a ridicat toată masa de gură-cască din sală. Sau alt gen: să-l auzi și să-l vezi pe Marghiloman în Parlament – o statuie vie, care vibrează și cucerește. Take Ionescu, oratorul brațelor încrucișate, e alt gen. Nu apelează la sentimente ca marele meșter Delavrancea. Face calcule reci, mișcări scurte și apelează la mândria națională¹⁵.

Octavian Goga se străduia ca, la manifestările la care participau mai mulți oratori, să se afirme în așa măsură încât să fie apreciat ca cel dintâi. Era ambițios “ca un student care concurează la premiul cel mare”. Cu privire la genul său oratoric, spunea: “Nu vreau să împrumut de la nimeni nimic. Ca formă, nu mă pot despărți de limba poeziei mele ... Ca fond: idealul tinereții, dragostea pentru Transilvania și ca justificare politică, ideea națională. Noi românii, indiferent în care tabără ne găsim, nu putem merge pe altă cale¹⁶”.

În legătură cu aceste preocupări, a studiat în acei ani și doctrina socialistă, afirmând că găsea în aceasta “formule de o rară și minunată justificare socială¹⁷”. A simpatizat doctrina socialistă – e drept, pentru puțin timp – și pentru motivul că vedea majoritatea socialiștilor din Regat aliniați, ca și socialiștii francezi în războiul pentru apărarea țării lor, în frontul de acțiune pentru înfăptuirea unității naționale.

În privința principiului autodeterminării, a considerat în acel moment că nu avea nici-o valoare practică atâta timp cât existau marile puteri care făceau jocurile pe eșichierul politicii internaționale. Octavian Goga cerea războiul României, dar înțelegea să-l ceară făcând dovada că și Transilvania este gata să pună mâna pe arme: “Nu este suficient să cerem ca România să facă război pentru Ardeal. Noi, ardelenii, așteptăm războiul acesta de o mie de ani. Trebuie să fim în primele rânduri¹⁸”.

În diverse studii referitoare la aceste probleme se afirmă că Octavian Goga a fost principalul inițiator al așa-numitei “Legiuni ardeleni” care s-a înființat la București în februarie 1915, cu scopul de a grupa un număr cât mai mare de refugiați într-o unitate militară, pentru a lupta în rândurile armatei române, atunci când se va decreta beligeranța, în vederea eliberării Transilvaniei și Bucovinei și alipirii lor la România. Este adevărat că diverse documente provenite de la comandamentul Corpului XII armată austro-ungar din Sibiu îl indică pe Goga în fruntea majorității acțiunilor anti-austro-ungare din Regatul român, ceea ce se explică prin importanța pe care autoritățile dualiste o acordau unui adversar de talia sa. În privința “Legiunii ardeleni”, însă, aceleași documente, provenite desigur de la agenții secreți trimiși în România, informează că în funcția de președinte al organizației a fost desemnat un oarecare I. Șoitu din Cărpiniș (?), în funcția de vicepreședinte Dumitru Hașeganu, în postul de secretar V. Savin, iar în cel de casier Dumitru Seseleanu¹⁹. Un raport înaintat, de asemenea, Corpului XII armată mai precizează că “o legătură de serviciu cu conducerea armatei române există fără îndoială și, în caz de război cu monarhia (austro-ungară – n.n.), Legiunea este destinată să rezolve sarcini speciale care reclamă cunoașterea exactă a locurilor (din Transilvania – n.n.)²⁰”. Despre Octavian Goga nu se face nici o precizare.

În ceea ce ne privește, înclinăm să-i dăm crezare lui Elie Bufnea, care, fiind la curent cu toate acțiunile importante ale mentorului său, neagă implicarea poetului în inițierea și organizarea “Legiunii ardeleni”. Conform însemnărilor sale, Goga nu numai că nu a înființat și condus organizația, ci, dimpotrivă, s-a opus creării ei, considerând-o, în forma respectivă, o acțiune anarhică, de natură să compromită mișcarea solidară și unitar coordonată a românilor refugiați din Austro-Ungaria. Bufnea afirmă că aceasta a fost înființată din inițiativa și cu aportul financiar al unor comercianți bucureșteni, bine intenționați dar ignoranți în problemele românilor ardeleni, fiind concepută ca o “unitate paramilitară pentru clipa când România va intra în război împotriva Austro-Ungariei²¹”. Analizând valoarea politică și temeiurile practice ale Legiunii, Goga a considerat că, de fapt, era vorba “de o fantomă, ce se justifica numai ca o statistică aproximativă a refugiaților din București”. În maniera tranșantă prin care se făcuse de mult cunoscut, el a comunicat organizatorilor Legiunii că dezaprobă

¹⁵ A.M.U.: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpete ...*, p. 79-80.

¹⁶ *Ibidem*, p. 80.

¹⁷ *Ibidem*, p. 81.

¹⁸ *Ibidem*, p. 81-82.

¹⁹ Cf. *1918 la români. Desăvârșirea unității naționale statale a poporului român. Documente externe (1879-1916)*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 570, doc. 149.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ A.M.U.: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpete ...*, p. 82.

acțiunea, adăugând: “Dezrobirea Transilvaniei, în condițiile războiului mondial, nu se poate face cu oameni care nu știu mânuși decât bâta și poate o pușcă de vânătoare. Datoria fiecărui refugiat transilvănean este să facă instrucție militară în armată, ca voluntar. La ceasul suprem să treacă munții cu pușca mitralieră”²².

Astfel, deși “Legiunea ardeleană” a avut un timp sprijinul unor oameni politici influenți, printre care și Nicolae Filipescu, Octavian Goga a solicitat autorităților interzicerea organizației și a ziarului ei “Ardealul”. Interdicția a fost, de altfel, lesne de obținut în condițiile când guvernul liberal se străduia să stăvilească acțiunile de natură să stârnească suspiciunea Puterilor Centrale cu privire la intenția României de a părăsi neutralitatea și de a se alătura Antantei.

Se poate recunoaște în acest demers atât prestigiul de care se bucura luptătorul ardelean în capitala României, cât și orgoliul său, manifestat în numeroase împrejurări, de a fi recunoscut ca principal lider al refugiaților și de a se afla la originea tuturor manifestărilor importante ale acestora.

Fără îndoială, Goga nu putea fi potrivnic ideii în sine a organizării românilor din teritoriile subjugate în unități de voluntari. Însă, după relatarea lui Bufnea, el concepușe în acest sens un proiect propriu, care avea în vedere constituirea în cadrul armatei române a unui corp sau unei divizii compuse exclusiv din ardeleni și bucovineni, cu excepția cadrelor superioare de comandă. Având în vedere numărul mare al refugiaților, această unitate ar fi trebuit să aibă, după calculele sale, un efectiv de cel puțin 15.000 de oameni, care să fie instruiți după toate prevederile regulamentelor militare românești. Acest plan l-a discutat în cursul mai multor întâlniri confidențiale cu diverși ofițeri, îndeosebi originari din Transilvania, afirmând constant, cu patosul său caracteristic, că o asemenea înfăptuire ar exprima adevărata voință a majorității românilor din Austro-Ungaria, având o “mare însemnătate practică pentru dezrobirea Ardealului și o deosebită valoare politică”²³. Era convins că înfăptuirea proiectului său ar fi avut, de asemenea, un puternic efect psihologic asupra sutelor de mii de români încorporați în armata cezaro-crăiască. De aceea, chema încă din 1915 autoritățile țării să se gândească nu numai la refugiații aflați în Regat, ci și la “jumătatea de milion de soldați care de un an se zbate în Galiția cu ochii îndreptați spre București”, precum și la miile de prizonieri “împrăștiați pe întinderile fără sfârșit ale imperiului rusesc”²⁴.

După cum era de așteptat, acțiunile lui Goga au provocat nemulțumirea guvernului, Ion I. C. Brătianu personal dispunând să li se interzică ofițerilor să mai dezbată asemenea chestiuni, iar cei care au participat la întâlnirile cu poetul să fie sancționați. Primul ministru, care evita sistematic contactele nemijlocite cu refugiații, l-a împrumut pe Ion Gh. Duca să-i comunice ardeleanului că ideea sa era total neavenită, deoarece “ar atrage în mod sigur un grav conflict diplomatic cu Austro-Ungaria și Germania, conflict pe care guvernul dorea să-l evite”²⁵.

Totuși, pentru a potoli agitațiile anti-austro-ungare și pro-antantiste, Brătianu a găsit o cale de compromis care a constat în înrolarea individuală a refugiaților în unitățile armatei, fără să li se mai pretindă acte de cetățenie română și de studii, dacă nu le posedau²⁶. Astfel, datorită eforturilor depuse în primul rând de Octavian Goga, până la sfârșitul anului 1915 au fost încadrați în armata României peste 20.000 de voluntari de peste munți, ofițeri, subofițeri și soldați²⁷.

Elie Bufnea istorisește că, în acest context de reconciliere temporară a relațiilor dintre membrii guvernului și inamicii neutralității, a avut loc și prima întâlnire din anii războiului mondial dintre Brătianu și Goga. Cu acest prilej, primul-ministru, care îl cunoștea pe Goga din 1906, când s-a jucat în premieră la București piesa sa de teatru “Domnul notar”, îl admira ca om de cultură și ca luptător național, i-ar fi spus interlocutorului său, cu o vizibilă ironie la adresa tuturor politicienilor ce puneau sentimentele înaintea realităților: “Domnule Goga, îmi pare bine că ai venit la noi. În Transilvania erai periculos. Acolo nu sunt potriviți oameni politici ca D-ta. Le trebuie foarte mult sânge rece. Trebuie să-și mascheze sentimentele. D-ta și în politică ești poet. Aici merge. Noi avem mulți poeți în

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 83.

²⁴ Octavian Goga, *Strigăte în pustiu. Cuvinte din Ardeal într-o țară neutrală*, București, 1915, p. 15-17; *Epoca*, București, XXII, nr. 169 din 25 iunie 1915 (articol al lui Octavian Goga cu prilejul apariției cărții *Trei luni pe câmpul de război*, de Octavian C. Tăslăuanu).

²⁵ A.M.U.: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpoie ...*, p. 83.

²⁶ Vezi în detaliu: Ioan I. Șerban, *Acțiuni ale refugiaților ardeleni în Vechiul Regat pentru organizarea în unități de voluntari a românilor din provinciile subjugate (1914-1917)*, în *Apulum*, 1994, nr. XXXI, p. 416-417.

²⁷ A.M.U.: Elie Bufnea, *Octavian Goga – oameni și crâmpoie ...*, p. 84.

politică”²⁸. Apoi, Brătianu și-a precizat încă o dată poziția în legătură cu situația țării, subliniind că agitațiile pentru intrarea în război nu au nici un rost și că neutralitatea este pentru el lege. “Opinia publică este pregătită sufletește. Vom face însă numai ceea ce ne dictează interesele țării”²⁹ – a mai adăugat primul ministru, lăsând să se înțeleagă că nu se mulțumește cu promisiunile marilor puteri, ci așteaptă garanții ferme pentru realizarea dezideratelor naționale.

Bineînțeles că acțiunile opoziției antantofile nu au scăzut în amploare după această întâlnire, constantându-se, dimpotrivă, intensificarea lor. Deși mărturisea că înțelege motivele atitudinii prudente a primului ministru, Goga nu a încetat să caute noi forme de luptă pentru a determina cabinetul liberal să anuleze neutralitatea și să declare război Austro-Ungariei. S-a străduit, printre altele, să concilieze divergențele ideologice dintre conservatorii lui Nicolae Filipescu și conservatorii democrați conduși de Take Ionescu, iar demersul său a contribuit la crearea în 15 septembrie 1915 a “Federației unioniste”, având ca președinte pe Filipescu, iar ca vicepreședinți pe Take Ionescu și Simion Mândrescu.

Guvernul a fost extrem de nemulțumit de încadrarea refugiaților în noua formațiune politică, nemulțumirea sa sporind atunci când Federația a susținut candidatura lui Octavian Goga la Caracal și a lui Vasile Lucaciu la Galați în alegerile pentru Camera Deputaților. Cu toate că au fost lichidate, după balotaj, prin retragerea celor două candidaturi, Brătianu a fost atât de supărat încât nu a mai acceptat să se întâlnească cu Goga până în timpul refugiului de la Iași³⁰. Implicarea celor doi ardeleni în viața electorală a României a produs, pe de altă parte, primele fisuri în solidaritatea refugiaților din Austro-Ungaria. De pildă, gazetarii din Țara Bârsei, care editau la București ziarul “România Mare” – înlocuitor al “Gazetei Transilvaniei” din Brașov, suspendată de autoritățile ungare – au afirmat deschis că, în condițiile neutralității, guvernul nu trebuie să permită intrarea în Parlament a doi ardeleni care nu erau cetățeni români. Cele două candidaturi – spuneau ei – “nu foloseau Ardealului și, în general, ardelenii trebuie să se ferească de politicianismul Regatului”³¹.

Concomitent cu manifestările pro-antantiste, propaganda pro-austro-ungară și pro-germană alimentată de ziarele *Ziua*, *Seara*, *Minerva* și *Moldova*, era și ea activă, chiar violentă, mergând până la amenințări cu suprimarea fizică a liderilor ardeleni adversi, printre primii fiind vizat de fiecare dată Octavian Goga. Ca răspuns la aceste amenințări, ziaristul Vasile E. Moldovan-Drumaru, fost tribunist la Sibiu și redactor al revistei *Orizontul* din Cluj, a organizat “Garda demnității naționale”, care trebuia să acționeze după principiul “ochi pentru ochi, dinte pentru dinte”. Elie Bufnea scrie că era de față când Goga i-a cerut lui Moldovan-Drumaru ca “Garda” să nu depășească violența de limbaj a adversarilor și să se abțină de la acte represive. “Nu există ardelean în România – ar fi spus poetul – căruia să-i fie frică de moarte și să ceară să fie apărat”³².

La începutul anului 1916, după ce publicase în anul precedent broșura *Strigăte în pustiu. Cuvinte din Ardeal într-o țară neutrală* – o suită de cuvântări rostite la diverse manifestări anti-austro-ungare –, Goga a dat un nou semn al exasperării sale, hotărându-se să scrie un ciclu de poezii de protest împotriva neutralității. A rezultat cunoscutul volum intitulat “Cântece fără țară”, însumând peste 30 de poezii acuzatoare scrise în mai puțin de o lună. Acesta era adresat, după expresia poetului, “numai factorilor răspunzători”, deoarece “țara întregă cerea Transilvania și era alături de el”³³.

Mergând mai departe pe calea exaltării patriotice, în mintea lui Goga s-a înfiripat ideea că, pentru împlinirea idealului național, trebuie să cadă el însuși pe câmpul de luptă, ca poetul Petöfi în 1849. Într-unul din numeroasele sale discursuri pentru război, el s-a adresat conducătorilor României: “Dacă am ști că nu credeți în unitatea națională, n-am veni în mijlocul Dumneavoastră cu cuvântul cumpătat și cu glasul potolit. Am plimba flamura roșie a revoltei de-a lungul țării să răzvrătim toată mândria rănită a unui popor. Noi ne-am pierdut țara. Noi ne-am pierdut patria, dar mai avem capetele noastre. Vi le dăm Dumneavoastră. Faceți ce vreți cu ele. Ele pot să cadă. Ardealul nu poate cădea! Catehismul Ardealului nu mai are decât o singură poruncă: Unire sau moarte!”³⁴. Iar tânărului său învățăcel i-a spus în mai multe rânduri: “Datoria noastră, dragă Bufnea, este să luptăm în primele

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem*, p. 84-85.

³⁰ *Ibidem*, p. 87.

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem*, p. 89.

³³ *Ibidem*, p. 94.

³⁴ *Ibidem*, p. 95.

rânduri și dacă va fi nevoie, să cădem cu fața la Ardeal”³⁵. A fost ideea care l-a dus, după decretarea mobilizării, pe câmpul de luptă, ca simplu sublocotenent într-un regiment de infanterie. Numai unele împrejurări independente de voința sa au făcut ca gândul sacrificiului său suprem să nu se împlinească.

Goga nu se îndoia totuși de hotărârea pe care o vor lua până la urmă mai-marii țării, ceea ce îl irita peste măsură fiind doar întârzierea acestei decizii dincolo de limitele pe care le putea suporta firea sa vulcanică. Atunci când clipa a sosit, el a întâmpinat-o cu indescritibilă emoție și bucurie, mărturisind că este ziua cea mai mare pe care i-a fost dat să o trăiască.

Manuscrisul lui Elie Bufnea prilejuiește una dintre cele mai interesante descrieri ale atmosferei în care s-a desfășurat și a fost receptată de public ședința Consiliului de Coroană din 14/27 august 1916, definită de autor, pe bună dreptate, ca “cea mai importantă din vremea regalității”³⁶. Iată, în continuare, relatarea integrală a momentului istoric al abandonării neutralității și intrării României în război de partea Antantei:

“Ședința a fost anunțată pentru ora 15, ca să inducă în eroare pe bucureșteni, să iasă în stradă numai după masă. Totuși, dis-de-dimineață în centrul Capitalei, pe bulevarde și mai ales în fața Palatului Regal, era aglomerație și agitație neobișnuită. Era o mare demonstrație mută împotriva neutralității și o uriașă demonstrație tăcută pentru război. Mulțimea aștepta cu nerăbdare marea hotărâre: război împotriva Austro-Ungariei. Bucureștenii nu concepeau altă soluție.

Consiliul de Coroană a avut loc la ora 11 la Palatul Cotroceni.

*

Eram între oamenii masați în colțul Căii Victoriei cu bulevardul Elisabeta.

Către ora 13, dinspre Cișmigiu am auzit zgomote și am distins strigătele: Să trăiască! Să trăiască capul țării!

Lumea entuziastă arunca flori în automobilul deschis în care trecea, cu capul descoperit, Nicolae Filipescu, șeful Partidului Conservator. Era singur.

— Să ne trăiți, coane Nicule! strigau din când în când unii, probabil cunoscuți. La această urare, Nicolae Filipescu zâmbea mulțumit. Lumea spunea că e semn bun.

Deodată s-a făcut tăcere de mormânt. În alt automobil se duceau la locuințele lor Petre P. Carp și Alexandru Marghiloman. Discutau aprins, în atmosferă de ceartă, de unde oamenii trăgeau concluzia că nu sunt mulțumiți cu ce s-a hotărât.

*

Am alergat în str. Scaune (azi str. Tudor Arghezi – n.n.), la locuința lui Nicolae Filipescu, unde știam că așteptau Octavian Goga și alte personalități din Federația unionistă. N-am așteptat mult. În curând, Goga a ieșit împreună cu Delavrancea și cu prințul Brâncoveanu. Când m-a zărit, a strigat:

— Bufnea, mergem la Sibiu ! Treci pe la nevastă-mea și spune-i c-o rog să nu mă aștepte. Iau masa la Capșa cu dl. Brâncoveanu. Vin acasă târziu.

Lumea adunată în colțul străzii Scaune cu strada Batiștei, lângă casa Filipescu, a înțeles că se hotărâse războiul împotriva Austro-Ungariei și a răspuns poetului cu strigăte entuziaste: Ura! Ura! Ura! Trăiască Octavian Goga! Trăiască Barbu Delavrancea! Trăiască Nicolae Filipescu!

*

Foarte numeroși bucureșteni au rămas pe bulevarde, pe Calea Victoriei și în fața Palatului Regal până noaptea târziu. Se spunea că mobilizarea va fi anunțată cu trompetele. Toată lumea era în așteptare ... Parcă un cutremur de pământ sau un meteor orbitor de lumină a scos lumea în stradă, a agitat-o și a făcut să-i bată inima mai cu putere.

În jurul orei 18 s-a auzit marele clopot de la Mitropolie și clopotele altor biserici au început să sune –, probabil pentru vecernie. Oamenii crezând că anunță mobilizarea, entuziasmul a devenit delirant. Strigătele cele mai puternice care se auzeau erau: Vrem Ardealul! Trăiască România Mare! Jos Austro-Ungaria! Trăiască Franța! Se auzeau și numele oamenilor politici care au cerut războiul: Filipescu, Take Ionescu, Delavrancea, Goga, Lucaciu, doctorul Cantacuzino, doctorul Istrati, Simion Mândrescu ... Parcă toată lumea înnebunise de bucurie. Trăiam cu impresia că fiecare bucureștean vedea deja armata română, dacă nu la Tisa, (măcar) dincolo de Carpați și Austro-Ungaria înfrântă.

Cea mai impresionantă manifestație s-a produs în fața Bisericii Albe din Calea Victoriei. În clipa în care clopotele au început să sune, cineva din mulțime a strigat: Aceasta este biserica în care s-a închinat și Mihai Viteazul!

³⁵ *Ibidem*, p. 94-95.

³⁶ *Ibidem*, p. 100.

Ca la o comandă, întreaga mulțime ce se găsea între strada Fântânei și hotelul Athenée Palace a îngenunchiat. A păstrat câteva momente de tăcere și cucernicie, după care s-a ridicat și, într-un adevărat iureș, a continuat să strige: Vrem Ardealul! Trăiască România Mare ! Jos Austro-Ungaria!

Parcă idealurile personale ale fiecăruia erau împlinite prin intrarea țării în război, atâta mulțumire și bucurie radia pe fețele tuturor. Capitala devenise un fel de Câmpie a Libertății, ca la 1848, decât că la Blaj țărani ardeleni strigau: Vrem să ne unim cu țara! La București, după 68 de ani, români de pretutindeni strigau: Vrem Ardealul! Trăiască România Mare!

Oameni care nu se cunoșteau – **munteni, moldoveni, ardeleni, bucovineni** –, **unii plini de voie bună, alții cu lacrimi de bucurie în ochi**, se îmbrățișau ca frații scăpați dintr-o mare primejdie. Aveam impresia că fiecare căuta să găsească o modalitate de exprimare și de manifestare și mai entuziastă a bucuriei că țara intra în război pentru Transilvania și Bucovina. Parcă fiecare era hotărât să înfrunte moartea pentru înfăptuirea a ceea ce, în conștiința fiecăruia, fusese doar un vis: țara tuturor românilor.

*

Am renunțat la retragerea cu torțe și – deși târziu – m-am dus acasă la Octavian Goga convins că în prima noapte de război nu doarme nimeni.

Era așteptat de soția Tani (Hortensia – *n.n.*), de fratele acesteia, inginerul Remus Cosma și de cumnatul său, avocatul Constantin Bucșan. Tocmai când le povesteam ce am văzut pe stradă, Goga a intrat în salonul casei agitat și vizibil obosit. În loc de bună seara, a strigat:

— Regele a fost extraordinar! La Capșa, unde luam masa cu prințul Brâncoveanu, a venit Pavlică Brătășanu cu Titulescu. Când a intrat în restaurant a strigat: Domnilor, uitați-vă la mine! La bătrânețe sunt și eu monarhist! Toată lumea l-a aplaudat.

Apoi, poetul a povestit felul în care au decurs discuțiile (în Consiliul de Coroană – *n.n.*), așa cum le-a relatat Filipescu:

Regele a deschis ședința și a arătat că a convocat pe factorii răspunzători să le ceară să fie de acord cu hotărârea sa de a intra în război alături de Anglia, Franța, Italia și Rusia. A talmăcit lupta sufletească care l-a frământat până s-a decis să rupă legăturile de familie cu Hohenzollernii și să treacă în tabăra opusă. A considerat că misiunea morală și politică a României în războiul european nu poate fi alta decât lupta pentru unitatea națională, pentru Transilvania. El, regele, este convins că acest ceas suprem a sosit pentru România.

Al doilea a vorbit Petre P. Carp. Cu atitudine jignitoare pentru rege, a spus că aștepta să i se ceară părerea, nu să aprobe o hotărâre regală care va nenoroci Țara și Coroana. În continuare, a cerut să cunoască părerea primului ministru.

Ionel Brătianu a dat lămuriri cu privire la politica pe care a dus-o, la discuțiile și înțelegerea cu aliații și la angajamentele acestora față de România, pentru asigurarea cuceririi Transilvaniei și Bucovinei, ca un drept ce-i revine în baza principiului naționalităților. A precizat însă un fapt, în legătură cu momentul intrării în război: să nu se creadă că intrăm necondiționat într-un război victorios. S-ar putea să fim înfrânți dar unitatea națională o vom înfăptui, așa cum au realizat-o italienii. Ea devine o problemă a politicii europene.

A intervenit din nou Petre P. Carp, cu oarecare agresivitate. A spus regelui că dacă România va fi înfrântă, pe tron nu va mai fi un Hohenzollern ci un Brătianu sau un Știrbey și a precizat: Am trei copii și o gazetă. Vă dau copiii. Gazeta nu va mai apare. Dar vă urez, Sire, ca pentru salvarea României să fiți învinși.

I-a răspuns Brătianu: Dacă și copiii Dumneavoastră au aceleași sentimente, țara nu are nevoie de ei.

A vorbit apoi Titu Maiorescu, care a încercat să amâne intrarea în război. A spus că situația actuală slabă a Germaniei este numai aparentă. Pe de altă parte, a afirmat că ardelenii nu vor unirea cu România. Ar fi mai mulțumiți cu autonomia.

Brătianu a informat însă Consiliul că el a sfătuit pe conducătorii ardeleni să comunice d-lui. **Maiorescu** că sunt pentru autonomia din programul lor de la 1881, ca să camufleze adevărul. Sentimentele lor sunt însă altele. Ei vor unirea cu noi.

Marghiloman a vorbit împotriva alianței cu Rusia. Adresându-se regelui, a întrebat: De ce să-i ajutăm pe ruși să ajungă la Constantinopol? În continuare a spus că feldmareșalul Hindenburg a preluat comanda armatelor din Galiția și se prea poate să atragem potopul nemțesc asupra noastră.

Regele i-a replicat: Am învins în mine un Hohenzollern, nu mă tem de Hindenburg. **Apoi l-a întrebat**, întrebare rămasă fără răspuns: Cum vrei d-ta, domnule Marghiloman, să-i avem pe ruși la Constantinopol, ca prieteni sau ca dușmani ?

Filipescu și după el Take Ionescu, fiecare cu argumentele lui – Filipescu combătând în special pe **Marghiloman** – au susținut, bineînțeles, ideea intrării imediate în război împotriva Austro-Ungariei.

Cu excepția celor trei – Carp, Maiorescu și Marghiloman –, toți cei prezenți au fost de acord cu hotărârea regală. Ieșirea lui Petre Carp față de rege și guvern a constituit un dezacord dureros, manifestat într-o formă pe care numai bătrânețea a scuzat-o. Avea 79 de ani.

După încheierea discuțiilor, câțva timp n-a mai spus nimeni nici un cuvânt. O apăsare grea a fost resimțită de toți. Parcă se întreba fiecare în sine: oare am făcut bine ?

La despărțire, regele a strâns mâna tuturor. Lui Filipescu, strângându-i amândouă mâinile, i-a spus cu mustrare prietenoasă: Vezi, n-ai crezut în mine, domnule Filipescu! Apoi s-au îmbrățișat și au plâns amândoi. Probabil, întâmplarea aceasta l-a făcut pe Filipescu să vină de la Palat palid, cadaveric, cum nu-l văzusem niciodată. El, omul acesta de oțel, să plângă!

Era, poate, falfăirea vălului morții care se apropia, care nu l-a lăsat să-și vadă împlinit visul întregii sale vieți: unitatea politică a tuturor românilor. Plânsul lui anticipa lacrimile țării întregi, căzute după numai două luni lângă mormântul său.

*

Ceea ce Goga n-a spus atunci, era că de la Capșa s-a dus din nou la Filipescu, a cărui sănătate precară îl neliniștea. Îl nelinișteau și îndoilele exprimate de primul ministru în Consiliul de Coroană, cu privire la soarta războiului, comunicate fugitiv, înainte de masă, de Filipescu apropiaților săi din Federația unionistă. De data aceasta, cei doi prieteni le-au discutat pe îndelete și au examinat împreună situația. Filipescu socotea că numai regele și primul ministru aveau în fața lor icoana clară a premiselor militare determinante ale țării prietene și posibilitățile reale românești în raport de momentul intrării în război –, moment impus României de aliați.

După convorbirile cu Filipescu, a simțit nevoia să se plimbe câteva ore, până seara, de unul singur, prin oraș și pe șoseaua Kisseleff, să se liniștească. Îl zbuciuma amintirea felului în care timp de doi ani ceruse războiul și agitase țara pentru război. Îl zbuciumau întrebările grele pe care i le puna conștiința în legătură cu această acțiune dinamică, deși era de mult hotărât să răspundă acestor întrebări cu propria sa viață, ca voluntar într-o unitate operativă. Cuvinte de îmbărbătare și de sprijin moral găsea numai în inima de aur a soției sale Tani, despre care spunea uneori – și scrisese în memoriile sale – că “în fiecare zi e mai înțeleaptă” ...

*

La șase ani după acest mare eveniment, în 1922 la Ciucea, Octavian Goga, amintindu-și la masă discuțiile din Consiliul de Coroană, a povestit o întâmplare cu Petre Carp.

Ginerele acestuia, colonelul Alexandru Sturza, fiul fostului șef al Partidului Liberal, Dimitrie A. Sturza, considerat unul dintre cei mai distinși și bine pregătiți ofițeri, a dezertat în februarie 1917, în înțelegere cu comandamentul german, de la postul de comandă al diviziei a X-a, de pe frontul de apărare a Moldovei. Filogerman din familie, cu educație militară și stagiul în armata germană, a văzut pe semne în situația grea în care se găsea țara și armata preluatul nenorocirilor prevestite de socrul său în Consiliul de Coroană. Simpatizat în mod deosebit de Petre Carp și convins că acesta o să-i aprobe gestul, sosit la București, s-a grăbit să-l vadă. Dar, pesemne, ginerele nu-și cunoștea socrul!

Când valetul a anunțat sosirea colonelului, Carp s-a uitat lung și gânditor la servitorul care aștepta dispoziția stăpânului. S-a ridicat apoi energic de pe fotoliul pe care frunzărea o revistă și a strigat cu toată puterea: Dă-l afară! În casa mea trădătorii n-au ce căuta!

Petre Carp nu și-a mai văzut ginerele niciodată³⁷.

În seara aceleiași zile de 14/27 august 1916, conform termenului stabilit în Convenția încheiată cu Antanta, guvernul României a prezentat ministrului austro-ungar la București declarația de război. În noaptea care a urmat, armata română a trecut frontiera din Carpați, pătrunzând în Transilvania.

România se angaja astfel în războiul întregirii sale statale, care, la fel ca pentru milioane de români, a însemnat și pentru Octavian Goga o perioadă de speranțe și amare deziluzii, de infinite încercări dureroase și de puține bucurii, încununată în cele din urmă de înfăptuirea pe care a visat-o și pentru care a luptat neconținut³⁸.

IOAN I. ȘERBAN

UN MANUSCRIT INÉDIT SUR L'ACTIVITÉ DE OCTAVIAN GOGA EN ROUMANIE PENDANT LES PREMIÈRES ANNÉES DE LA PREMIÈRE GUERRE MONDIALE

(I)

RÉSUMÉ

L'étude ci-présente est consacrée à un manuscrit inédit sur Octavian Goga, rédigé par un jeune homme de Transylvanie, Elie Bufnea, qui a été protégé par le poète et qui a accompagné celui-ci pendant le temps où il était réfugié dans le Royaume de Roumanie, durant la Première Guerre Mondiale.

³⁷ *Ibidem*, p. 100-109.

³⁸ Pentru activitatea lui Octavian Goga în România după intrarea țării în război, așa cum este prezentată în manuscrisul lui Elie Bufnea, am rezervat a doua parte a studiului, destinată unui număr viitor al anuarului.

Même si les notes de Bufnea sont pour la plupart subjectives – surtout grâce à l'estime illimitée et à la reconnaissance profonde que le jeune homme portait envers son mentor – elles offrent de nombreux renseignements intéressants sur l'activité soutenue de Goga en vue de réaliser l'unité du peuple roumain. Page après page, Bufnea souligne le fait que le réputé combattant national transylvain s'est toujours situé dans le premier rang des élites politiques et des personnalités culturelles et scientifiques qui ont agi en vue de déterminer le gouvernement roumain à renoncer à la neutralité adoptée en 1914 et à entrer en guerre à côté de l'Entente, pour délivrer la Transylvanie et la Bucovina de sous l'occupation de l'Empire Austro-Hongrois et pour rattacher ces provinces à la Roumanie. L'auteur du manuscrit insiste surtout, à travers plusieurs pages, sur l'émotion et la satisfaction avec lesquelles Octavian Goga a perçu la séance du Conseil de la Couronne de Roumanie, du 27 août 1916, en soulignant le fait que le poète avait apprécié la décision du pays qui supposait son entrée dans la guerre comme étant le plus important moment de toute sa vie.

L'activité unioniste déroulée par Goga entre 1916 – 1918, telle qu'elle est décrite dans les notes de Elie Bufnea, sera présentée dans la seconde partie de notre étude, réservée pour un prochain numéro de l'annuaire.